

Wat wordt ter lezing aan de co-assistent huisartsgeneeskunde aanbevolen?

R.J. Boot, F.M.J.G. Martens, H.F.J.M. Crebolder

Samenvatting

Het doel van het onderzoek is na te gaan welke vakliteratuur de huisartsopleiders en de vakgroepen huisartsgeneeskunde in Nederland van belang achten voor de co-assistent. Daartoe werd aan de huisartsopleiders gevraagd vijf boeken en vijf tijdschriften te noemen. De antwoorden werden geordend naar vakgebied. Aan de vakgroepen werd verzocht hun adviesliteratuurlijst toe te sturen.

Uit de resultaten blijkt dat over de boeken vrijwel geen consensus bestaat. Met name die boeken worden door de huisartsopleiders genoemd, die op de eerste lijn zijn toegespitst en/of waarin snel iets op te zoeken is. Over de te lezen tijdschriften bestaat een grotere mate van consensus. Tussen de vakgroepen blijkt meer consensus te bestaan over de te lezen boeken dan tussen de huisartsopleiders. Slechts één vakgroep adviseert ook tijdschriften bij te houden.

Aanbevolen wordt, mede in het kader van het Raamplan, te komen tot een gemeenschappelijk advies van de vakgroepen huisartsgeneeskunde, zowel ten behoeve van de opleiders als voor de eigen oriëntatie van iedere vakgroep. Vastgesteld wordt dat een breed geaccepteerd leerboek huisartsgeneeskunde ontbreekt. Gepleit wordt voor een internationale coproductie.

Inleiding

Tijdens het co-assistentenschap huisartsgeneeskunde is de kwaliteit van het onderwijs op de stageplek ondermeer afhankelijk van de didactische kwaliteiten, de kennis en opvattingen

van de huisartsopleider en van de mogelijkheden voor de student om zelfstandig patiënten te zien. Om de uniformiteit van het onderwijs te bevorderen en de kwaliteit te bewaken en zonodig te verbeteren, is er behoefte aan consensus over de eindtermen ten aanzien van de te verwerven kennis en vaardigheden en over de leerdoelen van de stage.

In het project 'Kwaliteitsbevordering van huisartsopleiders binnen het co-assistentenschap huisartsgeneeskunde' aan de Rijksuniversiteit Limburg wordt onderzoek verricht naar de leerdoelen en de voorwaarden voor het co-assistentenschap.¹ Als onderdeel van dit project is nagegaan welke literatuur (boeken en tijdschriften) de huisartsopleiders van belang vinden voor de co-assistent. Voorts is bij de universitaire vakgroepen huisartsgeneeskunde in Nederland nagegaan welke boeken en/of tijdschriften zij aanbevelen of verplicht stellen voor de co-assistent.

Methode

Aan alle in het studiejaar 1991-1992 actieve huisartsopleiders (N=116) werden ondermeer de volgende twee vragen voorgelegd:

- Noem vijf boeken die u van belang acht voor de co-assistent.
- Noem vijf tijdschriften die u van belang acht voor de co-assistent.

De antwoorden werden geordend naar vakgebied. Onleesbare antwoorden en titels van boeken waaruit niet te concluderen was tot welke categorie of vakgebied zij behoren, zijn ondergebracht in de restgroep 'onbekend'.

De vakgroepen huisartsgeneeskunde werd verzocht hun adviesliteratuurlijst voor het co-

assistentenschap toe te sturen. De standaarden van het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG) zijn in dit onderzoek nog tot de tijdschriftartikelen gerekend, hoewel deze recentelijk in boekvorm zijn uitgebracht.²

Resultaten

De respons van de huisartsopleiders bedroeg 77% (89/116). Van de 345 genoemde boeken konden er 342 gecategoriseerd worden. Het gemiddelde aantal boeken dat per opleider genoemd werd, bedroeg 3.95. Bij 67% werd de volledige titel genoemd (111 verschillende titels), bij de overige werd volstaan met het geven van algemene aanduidingen als Leerboek dermatologie. De onderverdeling geschiedde in zestien categorieën, waarvan één restcategorie. In tabel 1 is per vakgebied weergegeven hoe vaak boeken genoemd zijn. In tabel 2 staan - voorzover mogelijk - de titels van de boeken die door meer dan 10% van de huisartsopleiders werden opgegeven. Een tijdschrift werd 331 maal genoemd. Bij 98% was duidelijk om welk tijdschrift het ging. Het aantal verschillende tijdschriften bedroeg 30. Het gemiddelde aantal tijdschriften per huisartsopleider was 3.80. In tabel 3 staat vermeld welke tijdschriften door ten minste 10% van de huisartsopleiders genoemd werden.

Enkele huisartsen zijn van mening dat de co-assistent niet alleen medische literatuur bij moet houden, maar zich ook op de hoogte moet stellen van andere terreinen, zoals praktijkmanagement, cultuur en filosofie. Zo vindt één van hen de zaterdagbijlage van de Volkskrant van groot belang voor de co-assistent.

Van zeven vakgroepen huisartsgeneeskunde werd bruikbare informatie ontvangen. De Vrije Universiteit kon geen lijst overleggen, omdat op het moment van ons verzoek om informatie een nieuwe lijst werd samengesteld. De lijst van de Universiteit van Amsterdam is niet definitief. De genoemde literatuur is onderverdeeld in zeven categorieën. In tabel 4

Tabel 1. Vakgebieden die door de huisartsopleiders (N=89) zijn genoemd, in percentages

Huisartsgeneeskunde	80
Interne geneeskunde	58
Algemeen	54
Dermatologie	39
Farmacologie	19
Acute geneeskunde	18
Chirurgie	18
Gesprekstechniek en communicatie	15
Kindergeneeskunde	15
Orthopedie	12
Keel-, neus- en oorheelkunde	12
Gynaecologie en obstetrie	10
Oogheelkunde	9
Epidemiologie	2
Psychiatrie en psychologie	2
Overig	7

Tabel 2. Titels van boeken genoemd door ten minste 10% van de huisartsopleiders, in percentages

Diagnose en therapie	33
Ziekten in de Huisartspraktijk (E.H. van de Lisdonk e.a.)	22
Interne geneeskunde algemeen*	18
Interne Geneeskunde (G.J.H. den Ottolander e.a.)	16
Spoedgevallen in een Huisartsenpraktijk (P.Th. Smit)	15
Interne diagnostiek*	12
Codex Medicus	11
Chirurgie algemeen*	11
Serie 'Practicum Huisartsgeneeskunde' (Bungereeks)	11
Dermatovenereologie (J.J.E. van Everdingen e.a.)	10

* Niet nader gespecificeerd. Opgegeven als "een boek van dat vakgebied"

Tabel 3. Titels van tijdschriften genoemd door ten minste 10% van de huisartsopleiders, in percentages

Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde	88
Huisarts en Wetenschap	75
Tijdschrift voor Huisartsgeneeskunde	43
Medisch Contact	38
Patient Care	36
Modern Medicine	22
Geneesmiddelenbulletin	19
Vademecum voor de Huisarts	16

staat in absolute getallen de literatuur weergegeven die door ten minste twee vakgroepen genoemd werd. De advieslijsten blijken zeer verschillend van aard en omvang. Soms gaat het om verplichte, soms slechts om aanbevolen literatuur, of om een combinatie hiervan. Engelstalige literatuur wordt slechts zelden genoemd. NHG-standaarden worden vermeld door vier vakgroepen. Twee vakgroepen gebruiken syllabi. Slechts één vakgroep adviseert het bijhouden van tijdschriften.

Tabel 4. Literatuur op de advieslijst van ten minste twee vakgroepen huisartsgeneeskunde (N=7)*

<i>Huisartsgeneeskunde</i>	
Ziekten in de Huisartspraktijk. E.H. van de Lisdonk	5
In het Huis van de Huisarts. H. Lamberts	4
Serie 'Practicum Huisartsgeneeskunde' (Bunge)	2
Patiënt en Huisarts. J.A. van Es	2
Kern van de Huisartsgeneeskunde. M. de Haan e.a.	2
Huisarts en Gezin. A.J.A. Smits/F.J.A. Huygen	2
<i>Gesprekstechniek</i>	
The Doctor, the Patient and Illness. M. Balint	2
Anamnese en Advies. J.A.M. Schouten	2
<i>Sexuologie</i>	
Sexuologie voor de Arts. A.K. Slob	2
<i>Algemeen</i>	
Syllabus	2
<i>Epidemiologie, besliskunde, toetsing</i>	2
<i>Tijdschriften/Artikelen</i>	
NHG-standaarden	4
Specifieke artikelen (excl. NHG-standaarden)	2

* Gebaseerd op informatie van 7 universiteiten. Wegens bewerking was van de Vrije Universiteit van Amsterdam geen advieslijst beschikbaar.

Beschouwing

Tussen de huisartsopleiders bestaat ten aanzien van de boeken die zij van belang achten voor een co-assistent huisartsgeneeskunde vrijwel geen consensus. Voor een aantal tijdschriften is dat wel het geval. De meest vermelde boeken zijn òf specifiek op de eerste lijn gericht òf het

zijn algemene boeken waarin snel beknopte informatie te vinden is. Het meest genoemde boek, Ziekten in de Huisartspraktijk van E.H. van de Lisdonk e.a., is hiervan een goed voorbeeld. Tevens valt op dat boeken over 'kleine' vakken zoals KNO en oogheelkunde, die voor de huisarts toch heel belangrijk zijn, mondjesmaat door de huisartsopleiders worden genoemd. Dermatologie komt er iets beter af. Hoewel er een categorie gesprekstechniek en communicatie is, die matig scoort, is het vrijwel ontbreken van het vakgebied psychiatrie en psychologie opvallend. Het ontbreken van een geschikt boek in de Nederlandse taal zal hierbij zeker een rol spelen.

De meest relevante tijdschriften (Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde en Huisarts & Wetenschap) zijn ruimschoots vertegenwoordigd (respectievelijk 88% en 75%). De standaarden van het NHG worden steeds in Huisarts & Wetenschap opgenomen. Verder valt op dat buitenlandse tijdschriften vrijwel niet ter lezing worden aanbevolen, terwijl de British Medical Journal en de British Journal of General Practice ook relevant zijn voor de dagelijkse praktijk. Van de British Medical Journal bestaat bovendien een 'student edition', die bij uitstek interessant is voor de co-assistent. Gratis toegezonden, door de farmaceutische industrie gesponsorde, tijdschriften, zoals het Tijdschrift voor Huisartsgeneeskunde, Patient Care, Modern Medicine en het Vademecum, evenals het boek Diagnose en Therapie van M.A. Kruppen anderen, voorzien blijkbaar in een behoefte; zij worden vaak genoemd.

Gezien de academische taken van de vakgroepen huisartsgeneeskunde, is het niet verwonderlijk dat er tussen hen meer consensus bestaat over wat de co-assistent moet lezen dan tussen de huisartsopleiders. Sommige boeken als Ziekten in de Huisartspraktijk (E.H. van de Lisdonk e.a.), In het Huis van de Huisarts (H. Lamberts) en de standaarden van het NHG worden door de vakgroepen vaak genoemd.

Lokale voorkeuren lijken een rol te spelen. Dit is wellicht voor een deel te verklaren door de verscheidenheid in lengte van het co-assistent-schap en de positie binnen het curriculum van de basisartsopleiding.

Boeken over de 'kleine' vakken worden in het geheel niet vermeld. Blijkbaar gaan de vakgroepen ervan uit dat de student zelf zijn weg weet te vinden binnen deze literatuur of dat de betreffende specialismen hierin voorzien. In het licht van de eindtermen, zoals beschreven in het Raamplan, lijkt het bepaald wenselijk enerzijds de kwaliteit van de geadviseerde literatuur te beoordelen en anderzijds na te gaan waar behoefte aan is.³ Voor dat laatste ligt er een gemeenschappelijke taak voor de vakgroepen huisartsgeneeskunde. Op termijn zal ook de omvang van de discrepantie tussen hetgeen aanbevolen wordt door de opleiders en door de vakgroepen verkleind moeten worden. Het is wenselijk dat iedere vakgroep aan zijn eigen opleiders dienaangaande een advies geeft. Uiteraard met behoud van de couleur locale. Verder verdient het aanbeveling het lezen van internationale tijdschriften te bevorderen. Het is vanzelfsprekend dat in de opleidingspraktijken naslagwerken van andere klinische vakgebieden aanwezig zijn.

Een breed geaccepteerd en actueel leerboek huisartsgeneeskunde is thans niet voorhanden. De vraag kan gesteld worden of een puur Nederlands handboek nog wel aangewezen is. Wellicht verdient het de voorkeur om van meet af aan te streven naar een internationale coproductie met landen die op dat terrein een acade-

mische traditie hebben. Voorbeelden uit het buitenland (Engeland, Canada en de Verenigde Staten) zijn al aanwezig.⁴ De Nederlandse producten, inclusief de NHG-standaarden, vormen hiervoor een excellent uitgangspunt.

Literatuur

1. Martens FMJG, Root op 't JMH, Crebolder HFJM et al. Het co-assistent-schap huisartsgeneeskunde: leerdoelen en voorwaarden. *Bulletin Medisch Onderwijs*, 1994, 13, 97-105.
2. Rutten GEHM, Thomas S. NHG-standaarden voor de huisarts. Utrecht: Bunge, 1993.
3. Metz JCM, Pels Rijcken-Van Erp Taalman Kip EH, Van den Brand-Valkenburg BWM. Raamplan 1994 artsopleiding. Eindtermen van de artsopleiding. Nijmegen: Universitair Publikatiebureau, 1994.
4. Van Weel C. Aanbevolen leerboeken: Huisartsgeneeskunde. *Ned Tijdschr Geneesk* 1988; 14: 644-5.

DE AUTEURS

R.J. Boot, co-assistent.

F.M.J.G. Martens, huisarts.

H.F.J.M. Crebolder, hoogleraar huisartsgeneeskunde.

Allen zijn verbonden aan de vakgroep Huisartsgeneeskunde van de Rijksuniversiteit Limburg.

Correspondentie-adres:

Prof. dr. H.F.J.M. Crebolder, Vakgroep Huisartsgeneeskunde, Rijksuniversiteit Limburg, Postbus 616, 6200 MD Maastricht.